

PERSOONLIJK VERHAAL

EVA : BEGRAAFPLAATSEN OP DE PELOPONESSOS

In september 2024 maakte Eva een tocht met de camper naar Griekenland met als hoofddoel een rondrit over de Peloponnesos. De heenweg werd een reis door Duitsland, Oostenrijk, Slovenië, Kroatië, Montenegro en Albanië om twee weken later in Griekenland aan te komen na zo'n 3.500 km.

Toen tussen 12 en 16 september storm Boris over Midden-Europa joeg met extreme regenval en overstromingen, was zij dat gebied al gepasseerd en kreeg slechts nog wat rafelrandjes van harde wind en regen mee. In Griekenland werd het prachtig weer, warm en zonnig. De keuze voor de Peloponnesos: niet al te toeristisch, vlak genoeg voor fietstochtjes in de omgeving, veel strandjes om te zwemmen, te zonnen en lui te liggen lezen en hier en daar wat bezienswaardigheden o.a. van de Griekse klassieke Oudheid bezoeken.

De focus lag niet direct op het bezoeken van begraafplaatsen, toch bezocht Eva onderweg zo nu en dan een begraafplaats, die ze tijdens fiets- of autotocht tegenkwam. En zo maakte zij ook zo kennis met de plaatselijk begraafcultuur. Hieronder vind je zeven voorbeelden van de Griekse funeraire cultuur, vooral die je aantreft op het platteland.

ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ = ARCHAIA OLYMPIA

Tempel van Zeus

Tempel van Hera

Praxiteles: Hermes

Paionios: Nike

De Peloponnesos is het grootste schiereiland van Griekenland en hangt in het zuiden als een grote uier met vier spenen aan het Griekse vasteland. In het oosten is het schiereiland met het vasteland verbonden door de landengte van Korinthe en in het westen door de 2880 meter lange Rio-Antirribrug. Over deze langste tuibrug met meerdere overspanningen ter wereld rijden we de Peloponnesos op. Onze eerste overnachtingsplaats op de Peloponnesos ligt bij Archaia Olympia, het oude Olympia, waar in de Griekse Oudheid de Olympische Spelen werden gehouden. Daar bezoeken we de Archeologische Site (o.a. Tempel van Zeus en de Tempel van Hera, waar het Olympisch vuur wordt ontstoken) en het Archeologisch Museum van Olympia met o.a. beelden van Praxiteles en Paionios van Mende. Bij een fietstocht in de omgeving komen we onze eerste Griekse begraafplaats tegen.

KOIMHTHPIO KALLIKOMOU = BEGRAAFPLAATS VAN KALLIKOMO

Even buiten Kallikomo, wat 'mooi dorp' betekent, ligt de dorpsbegraafplaats, waar nog ruimte genoeg is voor toekomstige overleden dorpelingen. Niet zwart, maar wit is de kleur van de dood in Griekenland. Op de kleine begraafplaats zien wij bijna alleen witmarmeren grafmonumenten. De meeste monumenten zijn verhoogde tombes, waarop aan het hoofdeinde een opstand met een kruis staat of een uitstalkast met nissen, waarin allerlei herinneringen aan de overleden geliefden worden geplaatst. Of er staat een soort glazen vitrine, waarin men de dode allerlei dingen meegeeft voor zijn 'reis' naar het hiernamaals.

Er zullen, gezien de 'inschuiflades' aan de voorkant van de tombe vaak meerdere personen -echtparen of andere familieleden- daarin bovengronds bijgezet worden. In de zuidelijke landen van Europa wordt over het algemeen bovengronds begraven vanwege de harde en/of rotsachtige bodem. Op de begraafplaats staat een kleine kapel, die gewijd is aan de heiligen Timotheus en Mavra.

De kapel, de kruisen op de graven en andere religieuze voorwerpen verwijzen naar het geloof van de Griek. De overgrote meerderheid van de Griekse bevolking identificeert zich als Grieks-orthodox. De Kerk heeft aanzienlijke politieke invloed en kan zelfs beschouwd worden als een staatskerk. Er wordt in Griekenland weinig gecremeerd. Hoewel openbare crematoria sinds 2006 legaal zijn, heeft geen enkele gemeente er een geopend vanwege ruimtegebrek en vooral druk van de Grieks-Orthodoxe Kerk, die crematie verbiedt. Het eerste en enige crematorium van Griekenland is particulier bezit en staat op een industrieterrein 80 km van Athene.

OMGEVING VAN ΠΥΛΟΣ = PYLOS

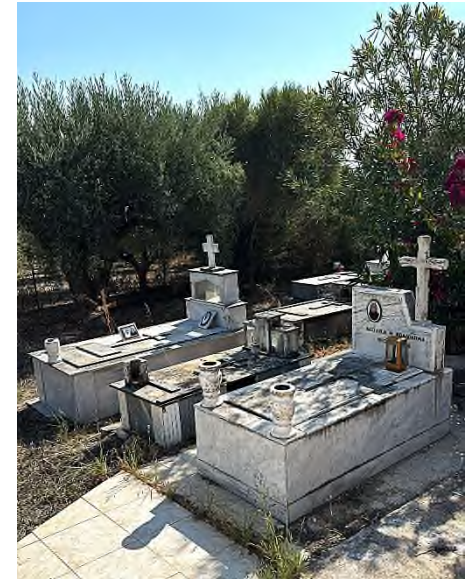
We blijven nog aan de westkust van de Peloponnesos en rijden een stuk verder zuidwaarts. Onze volgende standplaats is een camping in de buurt van het kuststadje Pylos, fraai gelegen aan de baai van Pylos. Voor de Grieken ligt hier een stukje geschiedenis: hier versloegen de Grieken in 1827 in een gigantische zeeslag de Ottomanen, en wonnen zo de strijd om hun onafhankelijkheid. De zeeslag is bekender als de Slag van Navarino (Italiaans voor Pylos). Voor ons is het een heerlijk rustige plek, want deze streek wordt niet overlopen door toeristen. Vanuit onze standplaats bezoeken we de prachtige zandstranden van Voidikilia Beach, maken fietstochten in de omgeving en gaan naar het stadje Pylos zelf. Tijdens onze tochten in de omgeving komen we ook een aantal begraafplaatsen tegen.

ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΜΠΑΛΟΔΗΜΑΪΪΚΩΝ = BEGRAAFPLAATS VAN MPALODIMEIKA

Zo'n halve kilometer buiten het dorpje Mpalodimeika ligt weer zo'n typisch Grieks dorpsbegraafplaatsje, waarop het kerkje bijna nog meer plaats inneemt dan de weinige grafmonumenten. Ook hier bestaan de graven weer uit tombes, waarop vazen met (kunst)bloemen staan, lantaarntjes en foto's. In de opstand aan het hoofdeinde van de tombe bevinden zich glazen vitrines of uitstalkastjes met daarin religieuze voorwerpen en allerlei herinneringen aan de overledenen. Ook op deze begraafplaats is nog plaats genoeg.

In de eenvoudige kapel, waarin de afscheidsdienst wordt gehouden, bevindt zich voorin de iconostase, een wand met iconen, zoals dat gebruikelijk is in orthodoxe kerken. Die wand schermt het 'heilige der heiligen' af, waar de *pappas* (priester) zijn diensten verricht.

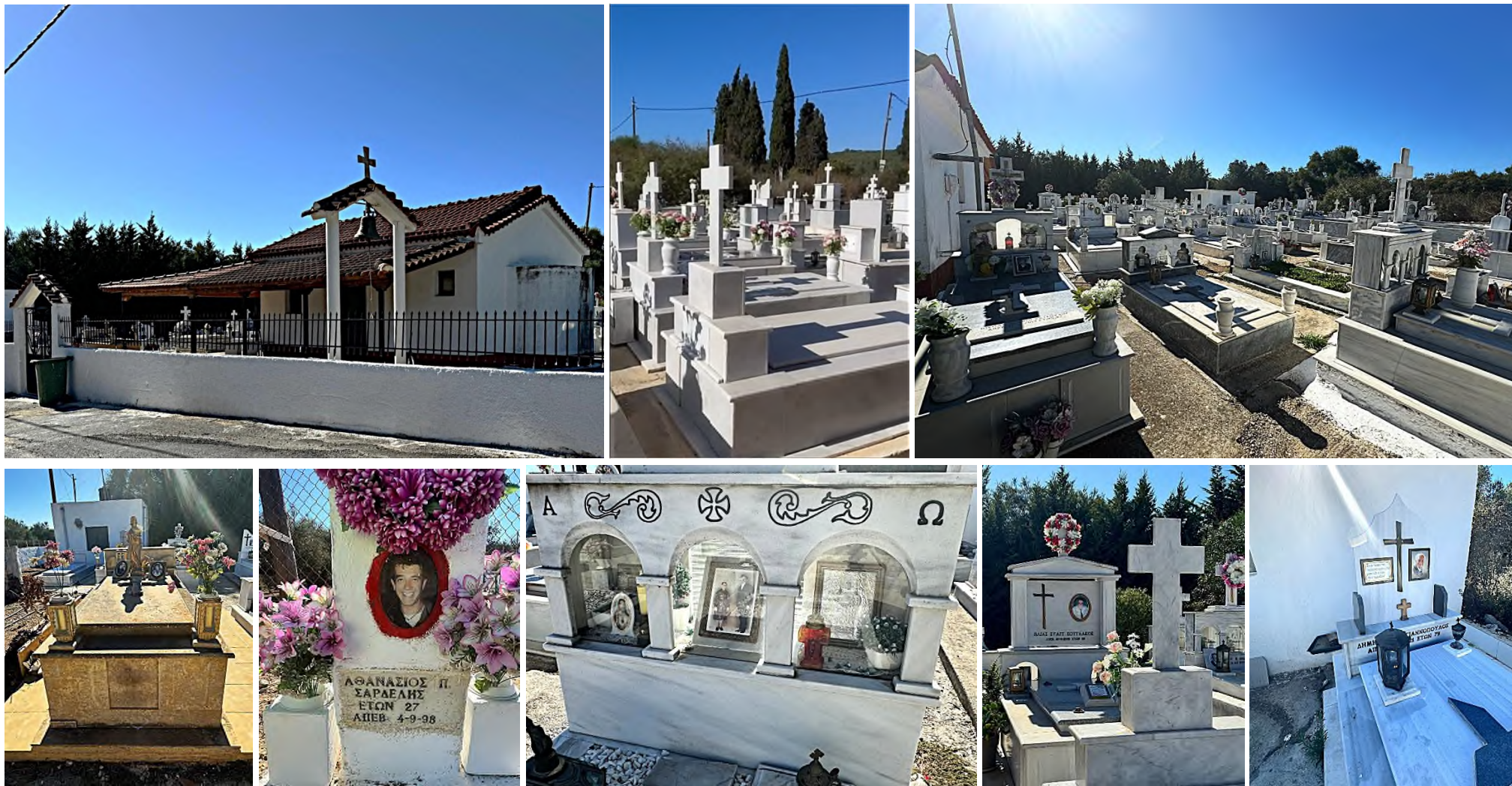

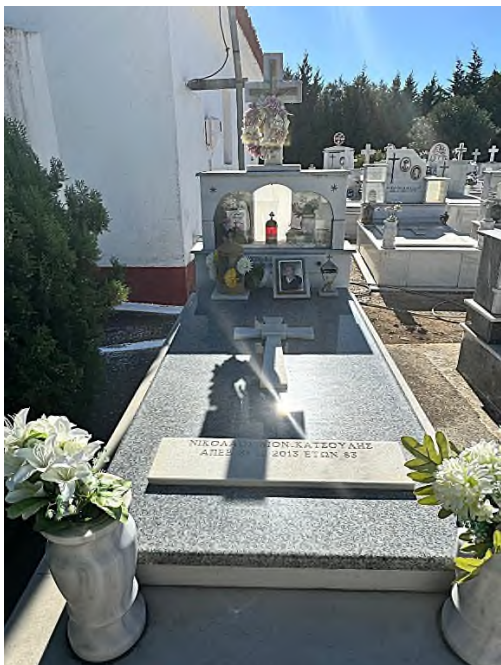
ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ - ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ = KUPARISSIA - BEGRAAFPLAATS SINT JORIS

Ook op deze begraafplaats is goed te zien wat er zich allemaal op de graftombe bevindt. De vitrines en/of uitstalkasten maken een graf heel persoonlijk. Wat betreft de data, op het graf staan achter de naam van de overleden twee vermeldingen: 1. ΑΠΕΒ. met een datum + 2. ΕΤΩΝ met een getal. De eerste vermelding is een afkorting van ἀνεβίωσε = overleden op (datum), de tweede vermelding betekent (zoveel) jaar m.a.w. de leeftijd. De geboortedatum wordt over het algemeen niet vermeld.

In Griekenland komt heel vaak de praktijk voor dat een graf na minimaal drie jaar al geruimd wordt. Dat heeft te maken met het feit, dat de begraafplaats vol is en ruimte moet/wil bieden aan volgende overledenen. De kist wordt dan opgegraven en de botten worden in een kleiner kistje in het knekelhuis geplaatst. Dit gebruik vindt vooral plaats in steden met overvolle begraafplaatsen, want hier op het platteland van de Peloponessos zijn wij geen knekelhuizen tegengekomen. Er is nog ruimte genoeg op de dorpsbegraafplaatsen.

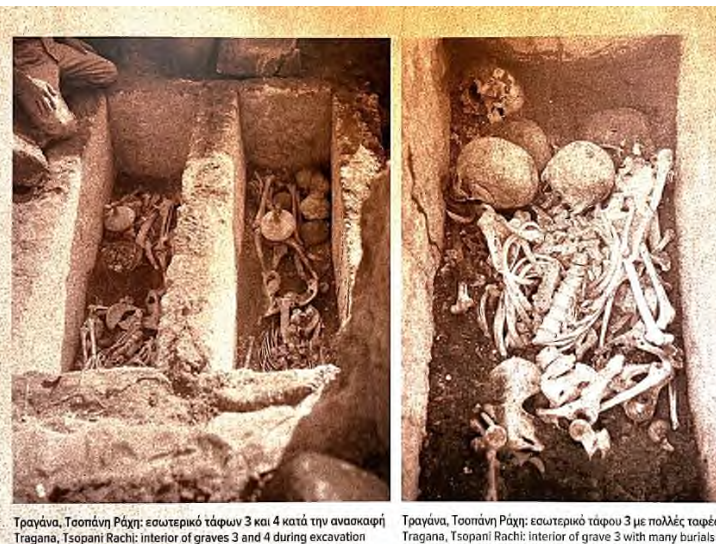

PYLOS kent een lange geschiedenis. Het bestond al in de prehistorie. Na de Slag bij Navarino in 1827 begon hier de Griekse onafhankelijkheid na achtereenvolgens de Myceense, Romeinse, Venetiaanse en Turkse overheersing. We bezoeken het oude deel Niokastro met kasteel, museum en uitzicht over zee. Een deel van de voorgeschiedenis is terug te vinden in het Archeologisch Museum. Tot de collecties behoren keramiek, bronzen beelden en andere sculpturen, die zijn opgegraven in de omgeving en stammen uit het Neolithicum tot de Romeinse tijd. Onder de voorwerpen bevinden zich geschenken uit graven. Zoals gewoonlijk vertelt de funeraire cultuur veel over de tijd, waarin de grafgiften zijn gevonden.

Pylos - Niokastro met toegangspoort, kerk Transfiguratie van de Verlosser en het kasteel van Pylos

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΥΛΟΥ = ARCHEOLOGISCH MUSEUM VAN PYLOS

Er zijn twee soorten graven met grafgiften gevonden : 1. schachtgraf, in de rotsachtige bodem uitgehakt en 2. steenkistgraf met wanden van stenen platen

ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ = VELANIDIA-BEGRAAFPLAATS MARIA-TEN HEMELOPNEMING

Tijdens een fietstocht in de omgeving van het dorp Kremmydia komen we bij het gehucht Velanidia een vrij kleine begraafplaats tegen. Hetzelfde patroon als op de vorige begraafplaatsen herhaalt zich: witte graftombes en familiegrafkapellen en centraal een kapel, gewijd aan Maria-Tenhemelopneming. We werpen ook een blik in enkele grafkapellen en zien dat aan beide zijwanden tweehoog bovengronds wordt bijgezet en dat tegen de achterwand een icoon hangt van Maria als Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand.

We vervolgen onze tocht zuidwaarts. Hoewel het onze oorspronkelijke bedoeling was de hele Peloponessos te doorkruisen, heeft het aangename weer, de prachtige en rustige stranden, de leuke dorpjes en de lekkere restaurantjes voor een *dolce far niente* gezorgd. Wij hebben tenslotte vakantie en het woord vakantie komt van het Latijnse *vacare* = leeg zijn, dus ...!

Je kunt het schiereiland Peloponessos zien als een uier met vier spenen, maar het lijkt ook op een hand met rechts de duim en links drie vingers. Wij gaan nu naar de pink van die hand en belanden allereerst in de kleine havenstad **METHONI**. We bezoeken er het kasteel, dat in 1209 gebouwd werd door de Venetianen op een rots die in zee uitsteekt. In Methoni is een piepklein (voormalig) begraafplaatsje.

ΜΕΘΩΝΗ - ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ = METHONI - SINT LAZARUS-KERK EN BEGRAAFPLAATS

In 1954 werd de begraafplaats van Methoni verplaatst naar het terrein van de kleine kerk van Sint Lazarus, die was gebouwd om herdenkingsceremonies te houden. De begraafplaats werd gebruikt tot 1985, toen het terugkeerde naar zijn oorspronkelijke en huidige locatie. Het terrein voor de aanleg van de begraafplaats werd geschonken door de eigenaar Dimitri Michelis, wiens eenvoudige en sobere graf het enige is dat nog over is en ons eraan herinnert dat er ooit een begraafplaats was. Hij ligt er begraven met vijf familieleden.

KORONI is onze laatste standplaats op de Peloponessos, een charmant en pittoresk vestingstadje met smalle, steile straatjes en steegjes met kleurrijke huisjes met mooie balkonnetjes en rode daken. Koroni is op de hellingen van een heuvel gebouwd, aflopend naar de boulevard aan zee, waar veel gezellige restaurants en cafetaria's zijn. Hoog bovenop de rots torent het kasteel van Koroni boven het vestingstadje uit, in de 13de eeuw gebouwd door de Venetianen. Via de grote poort kun je naar binnen.

KOIMHTHPIO KOPΩNH = BEGRAAFPLAATS VAN KORONI

De begraafplaats van Koroni bevindt zich op het terrein van het kasteel en biedt de doden een prachtig uitzicht op de stad en de zee. Op en rond de begraafplaats bevinden zich drie kerken: de begraafplaatskerk van Sint Charalambos, het Byzantijns kerkje Hagia Sophia, gebouwd van de overblijfselen van de tempel van Apollo en het pelgrimskerkje St. Eleistria. Vlakbij is ook nog het klooster van Timiou Podromos met zijn witte torens en koepels. Op de begraafplaats staat ook nog een (oorlogs)gedenkteken 1914. Het merendeel van de graven is wit, maar er zijn ook enkele bakstenen graven.

begraafplaatskerk Sint Charalambos

Byzantijns kerkje Hagia Sophia (Heilige Wijsheid)

klooster van Timiou Podromos

stichter van het klooster Theodoulos Hieromonachos

gedenkteken 1914

bakstenen graven